

คำนำ

หนังสือส่งเสริมการอ่านเรื่อง “ประวัติเมืองปะทิว” ข้าพเจ้าเรียบเรียงขึ้นด้วยจุดประสงค์สามประการ ประการแรก ต้องการให้นักเรียนทราบประวัติความเป็นมาที่ตั้งเมืองปะทิวเก่าว่าเคยตั้งอยู่ที่บ้านทุ่งมหา ตำบลปากคลอง อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร และได้ย้ายอำเภอปะทิวไปอยู่ตำบลบางสน ในภายหลัง ประการที่สอง เพื่อปลูกจิตสำนึกให้รักถิ่นฐานบ้านเกิด เมื่อเห็นความยากลำบากของบรรพบุรุษในการสร้างเมืองครั้งอดีต ประการที่สาม ข้าพเจ้าต้องการพัฒนาทักษะการอ่าน และสร้างนิสัยรักการอ่านให้เกิดขึ้นกับนักเรียนโดยทั่วไป

หนังสือเล่มนี้นอกจากใช้ประกอบการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ได้เป็นอย่างดีแล้ว ยังสามารถนำไปใช้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ได้อีกด้วย

ข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้คงมีประโยชน์ต่อนักเรียน และผู้อ่านทั่วไปที่สนใจตามสมควร

นางอรัญญา ศัสโต

ครูโรงเรียนวัดบางแหวน

ข้าพเจ้ามีความปรารถนาที่จะเขียนเรื่องเมืองปะทิว แต่ต้องใช้ความพยายามอยู่หลายปี ทั้งนี้เพื่อที่จะได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อต้องการทราบว่าเมืองปะทิวมีมาตั้งแต่ยุคสมัยใด และที่ตั้งของเมืองปะทิว อยู่ตรงจุดไหน แต่ร่องรอยหลักฐานตลอดจนบันทึกต่าง ๆ นั้นมีน้อยมาก แต่อย่างไรก็ตามเรามั่นใจได้ว่า เมืองปะทิว มีมาแล้วอย่างน้อยสมัยกรุงศรีอยุธยา เพราะมีหลักฐานปรากฏในพงศาวดารว่า “ในสมัยพระที่นั่งสุริยามรินทร์ กษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา พ.ศ. ๒๓๐๙ พระเจ้าอังวะ แห่งพุกาม ยกทัพสองหมื่นห้าพันคนมาตีกรุงศรีอยุธยา โดยแยกเป็น ๒ ทัพ ทัพหนึ่งตีทางเหนือ อีกทัพหนึ่งมีมังฆวนรธา โยชุกเป็นแม่ทัพ ถือพลหนึ่งหมื่นห้าพันคน ยกลงมาตี ทวาย มะริด ตะนาวศรี หุยตองจาเข้าเมืองทะวายด่านทานพม่าไม่ได้ จึงหลบหนีเข้ามาทางเมืองกระ โดยได้มาอาศัยอยู่ที่เมืองชุมพร ทัพของพม่าติดตามตีเมืองชุมพร แล้วเผาเมืองชุมพรเสีย แล้วยกทัพขึ้นไปทางเหนือ ตีเมืองปะทิว เมืองกุย เมืองปราณ

แตกทั้งสามเมือง แล้วพม่าก็ยกทัพกลับไปเมือง
ทวาย”

นอกจากนั้นแล้วข้าพเจ้าได้พบหลักฐาน
ในพงศาวดารกรุงสยามบันทึกไว้ว่า “ ในยุคกรุงศรีอยุธยา
ตอนต้น ได้ยกทัพไปตีเมืองลาว เมืองพงสาลี เมืองแกลง
และกวาดเฉลมาไว้ที่ เมืองปะทิว ”

จากหลักฐานซึ่งเป็นบันทึกในพงศาวดาร
ทั้งสองฉบับเป็นสิ่งยืนยันได้ว่าในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น
เมืองปะทิวได้กำเนิดขึ้นมาแล้ว ที่นี้เราลองมาหา
ตำแหน่งที่ตั้งของ เมืองปะทิว ว่าอยู่ตรงไหนกันแน่
ข้าพเจ้าเชื่อแน่ว่าหลาย ๆ ท่านคงไม่ทราบ ส่วนใหญ่
คิดว่าที่ตั้งของ เมืองปะทิว คือบ้านบางสนซึ่งเป็น
ที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอในปัจจุบัน แต่ความเป็นจริงแล้ว
ที่ตั้งของเมืองปะทิว ก็คือพื้นที่บริเวณเขาหน้าค่าย
หมู่ที่ ๑ ตำบลปากคลอง อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร
เพราะมีหลักฐานปรากฏในกฎหมายปกครองท้องที่ว่า
“พ.ศ. ๒๔๔๐ ตัวศาลาที่ทำการที่บ้านหน้าค่ายถูกพายุ
พัดพังเสียหาย นายอำเภอจึงได้ย้ายที่ว่าการอำเภอ

มาตั้งที่บ้านท่ากรวด ตำบลบางสน อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๗๒ เกิดพายุพัดอีก ที่ว่าการอำเภอได้รับความเสียหาย จึงย้ายมาตั้งที่ คอนคาตร หมู่ ๗ ตำบลบางสน อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร”

นอกจากหลักฐานที่ปรากฏในกฎหมายลักษณะ ปกครองท้องที่ ร.ศ.๑๑๕ ซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญแล้ว ข้าพเจ้าได้เข้าไปสำรวจพื้นที่รอบ ๆ อ่าวหน้าค่าย (อ่าวทุ่งมหา) ตลอดจนหลักฐานทางโบราณสถาน และโบราณวัตถุ หลักฐานจากการค้นคว้าในห้องสมุด และจากการบอกเล่าจากผู้เฒ่า ผู้แก่ จึงมีความมั่นใจว่า พื้นที่รอบอ่าวทุ่งมหา เคยเป็นแหล่งชุมชนโบราณ มาก่อนอย่างแน่นอน ก่อนอื่นเรามาทำความเข้าใจ ถึงลักษณะสภาพภูมิประเทศกันเสียก่อน อ่าวทุ่งมหา เป็นอ่าวที่ไม่ใหญ่มาก มีแม่น้ำ ๓ สายที่ไหลลงสู่อ่าว แต่ปัจจุบันสภาพเป็นคลองไปหมดแล้ว

สายที่ ๑ คือคลองท่าเสม็ด มีต้นน้ำอยู่ที่บริเวณเขาครามไหลผ่านบ้านห้วยรากไม้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตรงจุดที่ไหลผ่านบ้านคอนแดง ซึ่งอยู่หมู่ที่ ๑๒ ตำบลคอนยาง อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ตรงจุดนี้มีแหล่งอารยธรรมโบราณที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “นาวัด” เมื่อไหลผ่านบ้านท่าเสม็ดแล้วก็ไหลลงอ่าวที่บ้านปากคลอง บ้านท่าเสม็ด ในสมัยโบราณเป็นท่าเรือค้าขาย แลกเปลี่ยนสินค้ากัน

สายที่ ๒ คลองโบสถ์ มีต้นน้ำอยู่ที่บริเวณบ้านบนทุ่งตรงนี้มีเขาอยู่ลูกหนึ่ง เขาเล่าต่อ ๆ กันมาว่าในสมัยโบราณมีวัดอยู่บนเขาลูกนี้เรียกกันว่า “วัดเขา” ซึ่งอยู่ห่างออกไปไม่กี่กิโลเมตร และไหลลงอ่าวที่ท่าขุนยา ซึ่งคาดว่าท่าขุนยาในสมัยโบราณนั้น น่าจะเป็นอ่าวมาก่อน และมีเรือสินค้าเข้ามาจอดทอดสมอค้าขายกับชาวเมือง ปัจจุบันได้มีการขุดพบถ้วยลายครามมีอักษรจีน ที่บริเวณท่าขุนยาเป็นจำนวนมาก และบริเวณบ้านบางคว้น หมู่ที่ ๔ ตำบลปากคลอง อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ที่คลองสายนี้ไหลผ่าน

และมีวัดโบราณอยู่วัดหนึ่ง ปัจจุบันมีเนินดินเป็นซาก
สถูปเจดีย์ ยังปรากฏอยู่ นอกจากนั้นบริเวณคลองโบสถ์
ซึ่งปัจจุบันกลายสภาพเป็นอ่างเก็บน้ำไปแล้ว ได้มีการขุด
พบเงินอียิปต์ และขวดเหล้าโรมันแต่น่าเสียดายที่ข้าพเจ้า
ได้ทำหายไปแล้ว

สายที่ ๓ คลองท่าขุนยาซึ่งไหลมาจาก คลอง
ห้วยพลู แต่ต้นน้ำมาจากไหนไม่สามารถยืนยันได้

คลองท่าเสม็ดปัจจุบันใช้เป็นเส้นทางนำเรือไปอยู่ซ่อม

ส่วนสภาพภูมิประเทศด้านนอกของอ่าว เราจะเห็นได้ว่ามีเกาะเรียงราย ซึ่งจะคอยกำบังคลื่นลมได้เป็นอย่างดี ซึ่งเรียกกันว่า เกาะเวียง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าเป็นบริเวณทะเลหน้าเกาะเตียบแล้ว จะบังลมได้เป็นอย่างดีทีเดียว

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ระบุว่า คราวที่กรุงศรีอยุธยาส่งคณะสงฆ์ไปลังกา เมื่อเรือสำเภาออกจากปากแม่น้ำเจ้าพระยา มุ่งหน้าไป นครศรีธรรมราช ระหว่างทางเรือได้ประสบพายุคลื่นลมแรง จึงได้นำเรือเข้ามาหลบพายุที่เมืองปะทิว ซึ่ง

ตรงนี้น่าจะเป็นสิ่งยืนยันได้เป็นอย่างดีว่า ที่ตั้งของเมืองปะทิว ก็คือบริเวณพื้นที่รอบ ๆ อ่าวทุ่งมหาณีเอง

นอกจากนั้น ในการดูว่าพื้นที่ที่เคยเป็นแหล่งชุมชนโบราณ หรือเคยเป็นเมืองโบราณมาก่อน เขาดูจากพื้นที่ที่สามารถทำกิจกรรมคือการปลูกข้าวว่ามีเพียงพอหรือไม่ กับการรองรับจำนวนประชากร ซึ่งก็เป็นที่น่าทึ่งกันว่าพื้นที่แถบนี้มีพื้นที่นาอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น นาบ้านบางด้วน นาบ้านบนเทิก นาบ้านบางแหวน นาบ้านดอนสัก นาบ้านดอนแดง นาบ้านห้วยรากไม้ นาบ้านหนองเสม็ด นาบ้านนาโหนด นาบ้านนอนทราย ซึ่งพื้นที่เกษตรกรรม ที่ได้กล่าวมาแล้วนี้สามารถใช้เป็นอยู่อาศัยได้อย่างเพียงพอ และเท่าที่ทราบจากผู้เฒ่าผู้แก่เล่าว่าบริเวณบ้านท่าฉาง บ้านนาโหนดใช้เป็นยังข้าวหรือคลังเก็บข้าวเปลือกของเมืองปะทิวมาก่อน ข้าพเจ้าทราบข้อคิดอยู่อย่างหนึ่งคือ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งอารยธรรมโบราณที่ใด สิ่งที่เขาไม่ได้คือต้นตาลโตนคที่ขึ้นอยู่ตามพื้นที่นาทุกแห่ง พื้นที่นาตามที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ สมัยก่อนก็มีตาลโตนขึ้นเป็น

ประวัติเมืองปะทิว

๘

จำนวนมาก แต่ปัจจุบันมีให้เห็นน้อยมาก และพื้นที่นาต่าง ๆ เหล่านี้ กลายสภาพเป็นสวนปาล์มไปหมดแล้ว

คำว่าปะทิว มีที่มาและประวัติความเป็นมาอย่างไร เรามาฟังคำบอกเล่าจากพระครูวิมลภัทรกิจ เจ้าอาวาสวัดหน้าค่าย ปัจจุบันท่านอายุ ๗๘ ปี ท่านได้เล่าให้ข้าพเจ้าฟัง เมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๗ ท่านเล่าว่า “เมื่อสมัยสงครามอินโดจีน พ.ศ. ๒๔๘๓ อาตมาอายุได้ ๑๑ ปี คุณปู่สุขบ้านของท่านอยู่ที่เกาะภูเก็ต ใกล้กับคลองวังช้าง ตำบลชุมโค อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร คุณปู่สุข มีอายุได้ ๕๐ ปีเศษแล้วในสมัยนั้น ท่านได้เคยพูดว่า ท่านได้ยินได้ฟังปู่ย่าตายายของ

ท่านเล่าว่า พระยาเพชรกำแหงสงคราม เจ้าเมืองชุมพร ได้มีความวิตก อยู่เสมอว่าเมืองชุมพรเป็นเมืองหน้าด่านของเมืองปักษ์ใต้ พม่าได้ยกทัพมารบกวอยู่เสมอ ถ้าพม้ายกทัพเข้ามาตีเมือง พม่ามีรีพลมาน้อยก็พอจะสู้รบกับพม่าไหว ถ้าพม้ายกพลมากเราก็ต้องแพ้เขา และจะต้องตกทุกข์ลำบากกับการหลบหนี จึงได้คิดสร้างเมืองลับเอาไว้ เพื่อจะได้หลบซ่อนในเวลาที่คับขันเมื่อพม้ายกพลมาก เหลือกำลังที่เราจะสู้ได้ ท่านจึงได้จัดทหารและ ชาวเมืองชุมพรรวมกันออกหาสถานที่ให้พอเหมาะสม โดยจัดเรือใบและเรือแจวออกจากแม่น้ำชุมพร ไปทางทิศตะวันออก เมื่อถึงปากน้ำชุมพรแล้วก็เดินเรือมุ่งหน้าไปทางทิศเหนือ พยายามหาสถานที่สร้างเมืองใหม่เป็นเวลานานราวหนึ่งเดือนเศษ ก็มาพบอ่าวแห่งหนึ่ง ความกว้างพอสมควรและเหมาะสมเป็นอย่างมาก สถานที่นี้เป็นอ่าวโค้งเหมือนพระจันทร์ครึ่งเสี้ยว จึงเรียกชื่ออ่าวนี้ว่า คู้งหา แปลว่าได้หามาเจอคู้งที่ถูกต้อง ทุกวันนี้เรียกกันว่า ทุ่งมหาเป็นสถานที่พอใจเป็นอย่างมาก ก็เลยจอดเรือขึ้นฝั่งค้นหาสถานที่สร้างเมือง ก็

ได้มาพบสถานที่ที่เป็นเนินไม่สูงเนินขึ้นเนินลงได้สบาย ห่างจากฝั่งทะเลประมาณ ๑๐ เส้นกว่า ทางทิศ ตะวันออก ในทะเลมีเกาะยาวติดต่อกันเป็นแถว ดูแล้ว สวยงามมากเรียกชื่อกันว่า เกาะเวียง จึงได้ตั้งชื่อเมือง ว่า ปะทิว คำว่า ปะ แปลว่า ได้พบ ทิวหมายถึงทิวทัศน์ ของเขาเกาะเวียงอันสวยงาม ซึ่งตั้งอยู่หน้าอ่าวทุ่งมหา นั้น จึงนำมาตั้งชื่อเมือง ตามธรรมชาติของท้องถิ่นที่มีอยู่ริมฝั่งทะเลทางทิศตะวันออก มีพื้นที่ดินเป็นลันแหลม ออกไปต่อกับชายน้ำของทะเล มีหินเนื้อหยาบ ๆ ติดต่อกันเป็นแถวยาวจากทางทิศเหนือไปทางทิศใต้ สูงกว่าระดับน้ำทะเลเพียงเล็กน้อย เป็นหินตามธรรมชาติมาแต่เดิม และใช้สำหรับออกจากเมือง มายืนมองดูเรือของข้าศึกพม่า ที่จะเข้ามาทางทิศเหนือ ทิศตะวันออก และทางทิศใต้ ทางทะเลก็แลเห็นได้ไกลและชัดเจนดี มาก ชาวบ้านจึงเรียกสถานที่แห่งนี้ว่า หินหน้าค่าย ของเมืองปะทิวมาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบันนี้

เมืองปะทิวเป็นเมืองเก่าแก่ได้สร้างมานานหลายร้อยปี
ขึ้นกับเมืองชุมพร เมืองชุมพรขึ้นกับกรุงศรีอยุธยา
เจ้าเมืองมีบรรดาศักดิ์เป็นไปตามนามของเมืองว่า
พระปะทิว เป็นเวลาผ่านพ้นมานานหลายชั่วอายุคน

อีกเรื่องหนึ่งที่เป็นคำบอกเล่าของปู่สุมบ้านเกาะภูยิ
ตำบลชุมโค อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร คือเรื่องหลักเมือง มี
พ่อหลักเมือง แม่หลักเมือง แม่เลื้อเมือง ทรงเมือง ใน
สมัยก่อนนั้น การฝังอาถรรพ์หลักเมืองต้องหาเอาคนเป็น ๆ
เมื่อได้มาแล้วก็ตั้งเครื่องบวงสรวง เช่นสรวง เช่นเสร็จแล้ว
จึงเอาคนฝังพร้อมหลัก ก่อนที่จะเอาคนเป็น ๆ มาฝังนั้น
ต้องออกไปตีฆ้องร้องประกาศ ให้คนรู้กันก่อนว่าถ้าเขา
ตีฆ้องร้องประกาศคนที่เชื่อมั่น ชื่อคง ชื่ออยู่ คนใดคนหนึ่ง
ก็ตามว่าอยู่หรือไม่ อย่าได้ขานรับว่าอยู่เป็นอันขาด
ถ้าใครขานรับว่าอยู่ เขาก็จะจับเอาตัวคนนั้นมาฝังทั้ง
เป็น ไว้ในหลุมหลักเมืองของเมืองที่ฝังหลักเมืองนั้น

เมืองปะทิวของเรา ได้จัดคนออกไปตีฆ้องร้อง
เรียกหาคนที่เชื่อมั่น ชื่อคง ชื่ออยู่ เป็นเวลานานหลายวัน
ต่อมาก็ปรากฏว่ามีคนแขก เป็นชาวประมงสองคนผัว

เมีย ได้ออกไปเที่ยวหาหอย หาปู อยู่ที่อ่าวบ่อเมา (ตำบลชุมโค อำเภอปะทิวจังหวัดชุมพรในปัจจุบันนี้) ฝ่ายภรรยาของแขกผู้นั้นได้ขานรับว่าอยู่ เขาจึงจับตัวนางแขกคนนั้น มาตั้งศาลเพียงตา และพร้อมด้วยเครื่องบวงสรวงสังเวยเสร็จแล้ว ก็ชุดหลุมเอาคนลงตั้ง เอาหลักไม้แก่นที่เตรียมไว้พุ่งลงไป แล้วก็เอาดินกลบฝังเป็นอันจบพิธี ในการฝังอาถรรพ์หลักเมืองปะทิว ปู่สุขเห็นเอง หรือปู่ยาตายายของท่านเป็นผู้เล่าให้ฟังสืบ ๆ กันมา ข้อนี้ไม่ได้ถาม

ประวัติเมืองปะทิว

๑๓

เสาหลักเมืองปะทิวโบราณที่บ้านหน้าค่ายยังมีปรากฏ
อยู่

ภูเขาวัดหน้าค่าย(เมืองปะทิวโบราณ)

ศาลหลักเมืองปะทิว อยู่ในหมู่ที่ ๑
ตำบลปากคลอง อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร
ที่ได้สร้างอาคารใหม่ครอบหลักเมืองเก่า

สำหรับคำว่า ปะทิว นั้นท่านประจวบ ม่วงทองคำ
ได้ทำการศึกษา ค้นคว้า และได้จัดทำเป็นแผ่นพับแจก
เนื่องในโอกาสอะไร ข้าพเจ้าจำไม่ได้ ท่านเขียนไว้
อย่างน่าสนใจว่า “ชื่อปะทิวจะมีที่มาอย่างไรยังหาข้อยุติ
ไม่ได้ มีผู้พยายามลากเข้าความเป็นภาษาเขมรว่า
มาจากคำ “ ปฐวี “ ออกเสียงเร็ว ๆ เป็น ปะทิว บ้างว่า

เพราะมีทิวไม้ เป็นทิวอยู่ชายฝั่งบ้าง ส่วนแต่ยังไม่มี
น้ำหนักให้พอรับฟังได้ ชื่อเมืองนี้น่าจะสัมพันธ์กับ
ชื่อคลองปะทิว ซึ่งชาวพื้นบ้านออกเสียงว่าคลอง
“กะทิว” คำว่า “ปาก” คนชุมพรปะทิว ออกเสียงว่า “ปะ”
“ปากคลองปะทิว” จะออกเสียงกันว่า “ปะคลองกะทิว”
เมื่อใช้นาน ๆ เข้าก็กร่อนเป็น “ปะทิว” แต่คำว่า “ทิว”
คำเดียวจะมีที่มาอย่างไรยังวิเคราะห์กันไม่ได้

อธิบาย ข้อความเดิมออกจะทิ้งหลักฐาน
ทางประวัติศาสตร์ที่พอจะหาได้มากเกินไป ที่ขอตัด
และเรียงขึ้นใหม่นี้ ได้พยายามพึงเอกสาร
ทางประวัติศาสตร์เท่าที่พอจะหาได้

ส่วนข้าพเจ้าก็ไม่สามารถที่จะค้นหาที่มาของ
คำว่า ปะทิว ว่ามีที่มาอย่างไรแต่ข้าพเจ้ามีเรื่องน่าคิด
ที่จะนำเสนออยู่เรื่องหนึ่งก็คือว่าในพื้นที่จังหวัดชุมพร
และจังหวัดสุราษฎร์ธานี หรือมีในจังหวัดอื่น ๆ อีก
ข้าพเจ้าไม่อาจทราบได้ คือชื่อที่ใช้เรียกสถานที่ต่าง ๆ
ยกตัวอย่างเช่นคำว่า สะพลี สวี ตะโก เสวียด โมถ่าย
พะลวย กรน พะจุ่น พะไต่ะ ละแม คันธูดี ป่าแวนาวะ

พุนพิน ยางยวน มะลวน พุมเรียง ตาปี พุมดวง สมุย พังง์ ซึ่งรวม ปะทิว เข้าไปด้วย เป็นชื่อที่ประหลาดมาก ยืนยันว่าแม้แต่นักโบราณคดีก็ไม่ทราบว่าคำเหล่านี้ เป็นภาษาอะไร แปลว่าอะไร มีความหมายว่าอย่างไร นักโบราณคดีบางท่านบอกว่าคำเหล่านี้เป็นภาษาเขมรบ้าง (ถ้าเป็นภาษาเขมรจริงแล้วมาปรากฏอยู่ที่นี้ได้อย่างไร) บางท่านบอกว่าเป็นภาษามลายูบ้าง เขาบอกว่าคำว่า สมุย ภูเก็ต เป็นภาษามลายูแน่นอน ก็เป็นเรื่องที่น่าคิด เพราะคำบางคำที่ชาวปะทิวใช้เช่น ต้นฝรั่งถ้าพูดสำเนียง ปะทิวพูดว่า ต้นยะหมู ภาษามลายูเรียกต้นยาหมู แต่ทั้งนี้ ทั้งนั้นก็ไม่ได้หมายความว่าคำต่าง ๆ เหล่านี้เป็นภาษามลายู ข้าพเจ้าคิดว่าถ้าจะได้ศึกษาค้นคว้ากันอย่างจริงจังก็จะ ได้ทราบความจริงกันอย่างแน่นอน ในความเห็นของ ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าคิดว่าคำต่าง ๆ เหล่านี้ถึงแม้ไม่ทราบว่าเป็นภาษาอะไร แต่น่าจะรวมกันเป็นอาณาจักรใด อาณาจักรหนึ่ง ในยุคสมัยใดยุคสมัยหนึ่ง เป็นไปได้ ใหม่ว่าคำต่าง ๆ เหล่านี้เป็นคำที่ใช้กันในสมัยศรีวิชัย เพราะถ้าดูความเป็นไปได้แล้วน่าจะใกล้เคียงมากที่สุด

บังเอิญข้าพเจ้าได้อ่านพบหนังสือซึ่งเป็นผลงานของหม่อมเจ้าจันทร์จิรายุ รัชนิ หรือของท่านธรรมทาส พานิช ไม่แน่ว่า มีอยู่ตอนหนึ่งบอกว่า จาวจูก้าว นายด่านสุลกักร มณฑลพุกเกี้ยน เดินทางมายังอาณาจักรศรีวิชัยเมื่อ พ.ศ. ๑๗๖๘ คือเมื่อ ๗๘๒ ปีล่วงมาแล้ว ซึ่งขณะนั้นเมืองหลวงของอาณาจักรศรีวิชัยอยู่ที่ไชยา จาวจูก้าวได้ให้รายละเอียดไว้ว่าเมืองขึ้นของกรุงศรีวิชัยมีทั้งหมด ๑๕ เมือง ดังต่อไปนี้

๑. ปองฟอง คือปะหัง (อยู่ในประเทศมาเลเซีย)
๒. ตองยานอง คือตรังกานู (อยู่ในประเทศมาเลเซีย)
๓. หลั่งยาติเกีย คือลังกาสุกะ(อยู่ในอำเภอยะรังจังหวัดปัตตานี)
๔. กิลันตันคือกลันตัน (อยู่ในประเทศมาเลเซีย)
๕. โฟโลอัน คือ พัทลุง
๖. จิโลทิง ไม่ทราบที่ตั้ง
๗. เสียนไหม ไม่ทราบที่ตั้ง
๘. พะท่า ไม่ทราบที่ตั้ง
๙. ตันมาลิง คือตามพรลิงค์ (นครศรีธรรมราช)

- ๑๐. เกียโลหิ คือ ครหิ (กระบุรี)
- ๑๑. ปาดิงนอง คือ ปาเล็มบัง (สุมาตราใต้)
- ๑๒. ชินโค คือ ชุนดา (สุมาตราใต้)
- ๑๓. เคียนปี คือ กัมปา (สุมาตรากลาง)
- ๑๔. ลังวูลิ คือ ลัมบรี (สุมาตราเหนือ)
- ๑๕. ซีหุล่าน คือ ลังกา

จากจดหมายเหตุที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ข้าพเจ้า
มีข้อสันนิษฐานอยู่ ๒ ประการ

ประการที่ ๑ ชื่อเมืองต่าง ๆ ที่กล่าวไว้ใน
ในจดหมายเหตุ เป็นไปได้หรือไม่ว่า เป็นภาษาเดียวกัน
และเกิดขึ้นในยุคสมัยเดียวกันกับชื่อเมืองที่ข้าพเจ้า
ได้กล่าวไว้แต่ต้น

ประการที่ ๒ เมืองที่ชื่อ พะท่า ที่ยังไม่ทราบที่ตั้ง
น่าจะมาจากคำว่า ปะทิว เพราะออกเสียงใกล้เคียงกันในสมัย
ที่ข้าพเจ้ายังเป็นเด็ก คุณย่าของข้าพเจ้า (คุณย่าเลข ไยอุบล)
เคยกล่าวว่าสมัยก่อน เมืองกำนิคนพคุณ หรืออำเภอ
บางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในปัจจุบันนี้ คือ
เสียนไหม เป็นที่น่าสังเกตว่าในจดหมายเหตุที่จารึกไว้

ประวัติเมืองปะทิว

๑๕

เขียนไว้ เมือง ๒ เมืองนี้ก็อยู่ใกล้กัน เพราะฉะนั้น ถ้า
กำหนดพยุคนั้น ก็เขียนใหม่ ปะท้าว หรือหนังสือบางเล่ม
สะกดว่า ปะท้าว หรือ ปะตา ก็คือ ปะทิว นั่นเอง นั่นก็
หมายความว่า เมืองปะทิว กำหนดขึ้นมาแล้วตั้งแต่สมัย
ศรีวิชัย

เพราะฉะนั้นซากโบราณวัตถุที่ยังหลงเหลืออยู่
ถึงแม้สถูปเจดีย์บนเขาหน้าค่ายที่ถูกสร้างขึ้นใหม่
เพื่อใช้แทนองค์เดิม หรืออาจจะสวมทับองค์เดิมเอาไว้
เราไม่สามารถที่จะกำหนดได้ว่าเป็นศิลปะในยุคนั้นใด
แต่ก็ยังมึเนินดินที่บ้านบางด้วน ที่กำลังรอการพิสูจน์ว่า
ศิลปะของสถูปเจดีย์ที่อยู่ในเนินดินนั้น เป็นยุคนั้นใดกันแน่

นอกจากนั้น จาวจุกัว ยังบันทึกไว้อีกว่า เมืองทั้ง ๓ เมืองที่ว่านี้ (จิโลทิง เสียนไหม พะท่า) มีชีวิตความเป็นอยู่เหมือนกับ ตามพรลิงค์ จาวจุกัวเล่าว่า “ตามพรลิงค์มีเจ้าเมืองเรียกว่า เลียงหลุง เมืองนี้ล้อมรอบด้วยกำแพงกว้าง ๖ หรือ ๗ ฟุต สูงกว่า ๒๐ ฟุต กำแพงแข็งแรงพอที่จะขึ้นไปต่อสู้กันได้ ประชาชน ของอาณาจักรนี้ ส่วนมากไว้ผมมวย และเดินดินเปล่า ใช้ควายเป็นพาหนะ ข้าราชการอยู่บ้านไม้ ประชาชนทั่วไปอยู่กระท่อมไม้ไผ่ ฝาทำด้วยใบไม้ (น่าจะเป็นใบจาก) เสาบ้านผูกหวาย

สินค้าพื้นเมืองมีทั้งจี๊ซึ๊ ไม้เนื้อแข็ง ไม้หอม กฤษณา การบูร งาช้าง นอแรด พ่อค้าต่างชาติ แลกเปลี่ยนสินค้าเหล่านี้ด้วย ร่มแพร ผ้าแพรจากโฮชี สามซุ (เหล่าชนิกหนึ่ง) ข้าว เหลือ น้ำตาล อ่างเคลือบ ถ้วยชาม ถ้วยทอง ถ้วยเงิน”

อย่างที่ได้อธิบายไว้ตั้งแต่ตอนต้นแล้วว่า เมืองปะทิวที่บ้านหน้าค่ายมีความเหมาะสมโดยประการทั้งปวง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นเมืองท่าค้าขาย แลกเปลี่ยนสินค้า และขนถ่ายสินค้า มีท่าเรือหลายท่าเช่น ท่าเสม็ด ท่ามะนาว ท่าขุนยา ท่ามาด ท่าแอด โดยเฉพาะที่ท่าขุนยา ได้มีการขุดพบถ้วยจีน โบราณเป็นจำนวนมาก จึงแน่ใจได้ว่าเรือสำเภามาจากจีนได้เข้ามาจอดทอดสมอ ค้าขายกับชาวปะทิวโบราณมาเป็นเวลาช้านานแล้ว

ประวัติเมืองปะทิว

๒๒

ขุดพบถ้วยจานจีนโบราณได้ที่คลองทำขุนยาจำนวนมาก

คลองทำขุนยา หมู่ที่ ๒ ตำบลปากคลอง
อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร

ปัจจุบันถ้าเราสังเกตจะเห็นว่า ผู้คนที่อาศัยอยู่รอบ ๆ อ่าวทุ่งมหาหรืออ่าวหน้าค่าย ไม่ว่าจะเป็นที่บ้านทุ่งมหาเอง หรือแถวบ้านบ่อสำโรง บ้านท่ามาด บ้านท่าแฉด จะมีคนลักษณะผิวขาวกันเป็นจำนวนมาก ไม่เหมือนกับเป็นชาวป่าชาวดอย ทั้งนี้ก็เพราะว่ามีเชื้อจีนเข้าไปผสม คนจีนเหล่านี้มาจากเมืองจีนโดยเรือสำเภานำคนจีนฝั่งที่เมืองปะทิวโบราณแล้วก็ไม่ยอมกลับเมืองจีนอีกเลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่บ้านทุ่งมหา คนจีนได้มาอาศัยกันอย่างหนาแน่น บิดาของข้าพเจ้าเล่าว่าคุณปู่ของข้าพเจ้ายังเคยไปนอนหลับฝันกับคนจีนที่บ้านทุ่งมหามาแล้ว อีกอย่างหนึ่งที่น่าสังเกตก็คือ ผู้คนแถบนี้นิยมเล่นการพนันกันเป็นชีวิตจิตใจ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าได้รับวัฒนธรรมมาจากชาวจีนนั่นเอง

นอกจากนั้นยังมีวัฒนธรรมอีกหลายอย่างที่ชี้ให้เห็นว่าเป็นวัฒนธรรมของคนเมือง เช่น วัฒนธรรมการเล่นตลกที่บ้านบางด้วนในเทศกาลสงกรานต์ ประเพณีการชักพระในอ่าวทุ่งมหา งานประเพณีขึ้นเขาวัดหน้าค่าย ซึ่งปัจจุบันนี้ไม่มีให้เห็นอีกแล้ว

จากที่กล่าวมาทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นความอุดมสมบูรณ์
ทรัพยากร อาหารการกิน การค้าขายกับเมืองอื่น
การมีสำเภาจากจีนเดินทางเข้ามาค้าขาย เมืองปะทิว
จึงรุ่งเรืองมาก แต่สุดท้ายสิ่งที่ทำลายให้เมืองปะทิว
หายไปจากบ้านหน้าค่ายคือ พายุ เพราะว่า เมืองปะทิว
ตั้งอยู่ในแนวของลมพายุ หรือร่องพายุ เท่าที่มีหลักฐาน
บันทึกไว้ และจากคำบอกเล่าของปู่ย่าตายาย บอกว่า
มีพายุใหญ่พัดหลายครั้ง เรียงลำดับ ได้ดังนี้
พ.ศ.๒๔๔๐ พ.ศ.๒๔๗๒ พ.ศ.๒๕๐๒ ถ้าสุดพายุ
ได้ฝนเกลี้ยง พ.ศ.๒๕๓๒ เมื่อดูจากปีที่เกิด จึงเป็นเรื่อง
ที่น่าตกใจว่า ในรอบ ๓๐ ปีจะมีพายุใหญ่พัดมา ๑ ครั้ง
ครั้งต่อไปจะเกิดขึ้นในราว พ.ศ.๒๕๖๒ หรือในอีก
๑๒ ปีข้างหน้า

ตามที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนั้น เป็นการกล่าวใน
ภาพรวม ไม่มีใครล่วงรู้ว่าเมืองปะทิวเก่าแก่ไปถึงยุค
สมัยใด อาจเป็นศรีวิชัย หรืออาจจะถึงยุคทวารวดีเลยก็ได้
(ยุคสุวรรณภูมิ) เพราะไม่มีหลักฐานอะไรที่ชัดเจน

แต่ถ้าต้องการจะเซ็นเมืองปะทิวเข้าสู่ยุคสุวรรณภูมิก็ยังพอมีหลักฐานให้สงสัยอยู่ ๒ อย่าง คือคำว่า ท่าขุนยา ชื่อนี้มีความหมาย ไม่มีใครทราบว่ามีความเป็นมาอย่างไร จะเป็นคน ๆ เดียวกันกับขุนสุยาขันลตุ ที่เป็นแม่ทัพของประเทศในแหลมมาลัย(แหลมมาลายู) หรือไม่เพราะบังเอิญได้ไปอ่านหนังสือ เรื่องพุทธศาสนสุวัณณภูมิ ปกรณ์ ราชบุรีวัดถูกตา ดำนานเมือง ขุนไทย เขียนโดย พระราชกวี (อ่ำ ธมมทตฺโต) บอกว่า ขุนสุยาขันลตุได้เคยยกทัพ ไปรบกับพริบพรี (เพชรบุรี) ที่บริเวณเขาตามร้อยยอด เมื่อราว พ.ศ.๖๑๕

อีกประการหนึ่งซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจมาก คือบริเวณบนเขาบ่อสำโรง หรือวัดบ่อสำโรงในปัจจุบันนี้ เมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๒ ข้าพเจ้าขึ้นไปพบรูปนางกวักอยู่องค์หนึ่ง เป็นปูนปั้นลักษณะสวยงามมาก เมื่อก่อนประทับอยู่บนก้อนหิน หันหน้าสู่ทะเล ข้าพเจ้าแปลกใจว่านางกวักองค์นี้ขึ้นมาประทับอยู่บนเขานี้ได้ได้อย่างไร และเป็นเวลานานเท่าใดซึ่งเท่าที่เห็นองค์นางกวักมีสภาพเก่าแก่มาก เป็นไปได้หรือไม่ ที่นางกวักองค์นี้

เก่าแก่ถึงยุคสุวรรณภูมิ และใกล้ ๆ กันนั้นมีเขาอยู่อีกลูกหนึ่ง ชาวบ้านเรียกกันว่า เขาเขียว (อยู่หลังวัดท่าแอ๊ด) ชาวบ้านเชื่อกันว่าเจ้าพ่อเขาเขียวสถิตอยู่ ณ ที่นั้น จะเป็นเรื่องบังเอิญหรืออย่างไรไม่อาจทราบได้ ขุนเขาเขียวก็คือบิดาของนางกวักนั่นเอง ทำไม จึงมาอยู่ใกล้ ๆ กันตรงนี้ หลังจากมีผู้คัดแปลงโดยนำปูนซิเมนต์ จุ่มทำเป็นเม็ดพระศก และปั้นเกศอย่างหยาบ ๆ เป็นลักษณะมือซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่บอกให้รู้ว่าเป็นนางกวักออก โดยใช้ปูนพอกให้หนาจนดูไม่ออก เข้าใจว่าผู้ที่แต่งเดิมนั้น อาจจะกระทำได้ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือมีเจตนา อย่างไม่รู้ก็แล้วแต่ แต่เมื่อเดือนกันยายน ปี ๒๕๕๐ ข้าพเจ้าขึ้นไปอีกครั้ง ก็ปรากฏว่าเปลี่ยนไปอย่างที่เราเห็น ในรูปล่าสุดนี้เสียแล้ว รู้สึกเสียใจมาก แต่คิดว่า ทุกคนมีความปรารถนาดี จึงไม่คิดที่จะตำหนิใครทั้งสิ้น แต่ที่ยกเอานางกวักขึ้นมา ก็เพื่อจะบอกว่า เป็นไปได้ หรือไม่ว่าพื้นที่แถบนี้เคยเป็นแหล่งชุมชนสมัยสุวรรณภูมิ มาก่อน

เมื่อราวปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้าพเจ้าได้มีโอกาสดำเนินไปบนเขาวัดบ่อสำโรง ได้พบรูปปั้นนางกวักองค์หนึ่งนั่งอยู่บนหิน หลังคามุงสังกะสี หันหน้าไปทางทะเลด้านทิศตะวันออก น่าแปลกใจว่าทำไมรูปปั้นนางกวักจึงขึ้นมาอยู่บนเขานี้ได้ นี่คือรูปปั้นต้นแบบในยุคแรกคือสุวรรณภูมิ ผู้คนนับถือและบูชากราบไหว้ในยุคหนึ่ง

ไหน ๆ ข้าพเจ้าเขียนถึงเรื่องนางกวัก จะขอเล่าประวัติของนางกวักไว้สักหน่อย

ในยุคสมัยสุวรรณภูมิ คือเมื่อ ๑๘๗๐ ปีมาแล้ว ผู้คนสมัยนั้นเคารพนับถือนางกวักกันมาก แต่จริงๆ แล้ว

นางกวักถือกำเนิดขึ้นมาเมื่อประมาณ ๘๐๐๐ ปี มาแล้ว
คือเมื่อปีอิน ๑ ถึงปีอิน ๔๑๕๐ หลังจากนั้นขึ้นปีโล ๑
ถึงปีโล ๑๑๓๐ พอพระพุทธรเจ้าดับขันธปรินิพพาน
จึงมาใช้ พ.ศ. ๑ ปัจจุบันนี้ อย่างเข้าสู่ปีพ.ศ.๒๕๕๐ แล้ว
รวมเวลาทั้งหมด ๗๘๓๐ ปี

“ขุนอิน ครองเมืองแพน มีน้องสาวชื่อ นางฟ้า
และอยู่เรือน ทั้งคู่ยังไม่มีคู่ครอง นางได้กล่าวถึงชื่อนางกวัก
หรือกวักทองมา ลูกสาวคนเดียวของขุนเขาเขียวและ
นางขวัญทองมาเจ้าเมืองอิน ว่าสวยงาม ขุนอินจึงทำตัว
เป็นขอมคือผู้มีความรู้ไปเที่ยว ได้พบกันเมื่อนาง
กับเพื่อนสาวอาบเล่นน้ำริมบึงใหญ่ ขุนอินจึงมุดลงไป
โผล่จับตัวได้ เกิดรักกัน เพื่อน ๆ สวาก็รู้จึงหลบไป
นางกวักได้พาขุนอินไปอยู่ในถ้ำห้องตัว ขุนเขาเขียว
บิดา และขุนหญิงแม่รู้ เข้าไปจับขังไว้ทั้งคืน กวักทอง
มาได้ไปเปิดแก้ปล่อย และได้ร่วมกันเดินทางมาเมืองแพน
รุ่งเช้าขุนเขาเขียวพาพรรคพวกตามมา พบกันแล้ว
ต่างถือท่อนไม้เข้าสู้กัน เมื่อขุนเขาเขียวเสียท่า
ขุนอินเงื้อมท่อนไม้จะฟาด นางกวักร้องว่าอย่าฆ่าพ่อ

ขุนอินจึงยังไว้ ครั้นขุนเขาเขียวได้ทำ จึงเงื้อมก่อนไม่จะฟาด นางกวักร้องว่าอย่าฆ่าตัว ขุนเขาเขียวยังมือไว้ ร้องถาม ลูกว่า มึงได้ผ้าแล้วหรือ นางรับว่าได้หลายครั้งแล้ว ทั้งคู่ เข้าไปก้มไหว้ขุนเขาเขียว รับขุนอินเป็นลูกโดยตั้งชื่อให้ ว่า ขุนอินเขาเขียว เอาชื่อตัวต่อให้หมายว่ายอมรับเป็นผู้ สืบไปในข้างหน้า ขุนอินเขาเขียวจึงเรียกปีนั้นว่า ปีอิน๑ และกลับมาเมืองแพน ตั้งชื่อใหม่ว่าเมืองแมน ด้วยความ รักกัน อยู่มาจึงมีลูกด้วยกันเป็นชาย๑๓ คน หญิง ๗ คน คนแรกชื่อ อุ่ทองนางกวัก ขอผ้าเอาไปยกให้แก่ขุนเขา เขียวและขวัญทองมา เพื่อเป็นขุน ต่อไปที่เหลือ ๑๕ คน ขุนอินเขาเขียว ตั้งชื่อไว้แล้วเอามาตั้งชื่อเดือนปี จึงคงอยู่ ว่า เดือนอ้ายปีชวด เดือนยี่ปีฉลู เดือนสามปีขาล เดือนสี่ปีเถาะ เดือนห้าปีมะโรง เดือนหกปีมะเส็ง เดือนเจ็ดปีมะเมีย เดือนแปดปีมะแม เดือนเก้าปีวอก เดือนสิบปีระกา เดือนสิบเอ็ดปีจอ (จอ) เดือนสิบสองปีภุค ลูก หญิง ๗ คน ตั้งเป็นชื่อวันว่า ๑ วันอา ๒ วันอัน ๓ วันอาจ ๔ วันอุ่น ๕ วันเอื้อย ๖ วันอุ๋ ๗ วันอี และร่วม วิวัฒนาการตอนนี่มาก จึงมีชื่อ ปี เดือน วัน ใช้ ครั้น

ขุนอินเขาเขียวตาย ขุนหำมะโรง หรือ หั่วร่วง ตั้งปี
ตายนั้นว่า ๓๕๐ เป็นหลักฐานนับกันมา กระทั่งปีอิน
ได้ ๔๑๕๐ ปี ขุนโกลายจึงเปลี่ยนเป็นปีโล ๑ และเป็น
เมืองทอง ชื่อเมืองแมนก็หายไป ”

เมืองทอง หรือที่จีนเรียกว่า ฟูนัน คือศูนย์กลาง
ของสุวรรณภูมิในสมัยต่อมา ปัจจุบันก็คือ อำเภออุ้มทอง
จังหวัดสุพรรณบุรี

ฉะนั้นจึงขอสรุปว่า เมืองปะทิวกำเนิดขึ้นมาใน
ยุคสมัยไหน ไม่มีใครชี้ชัดลงไปได้ แต่ในสมัยกรุงศรี
อยุธยาเป็นราชธานี เมืองปะทิวเกิดขึ้นแล้วอย่าง
แน่นอน ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่ามีหลักฐานในพงสาวดาร
สมัยของพระที่นั่งสุริยamarinทร์ พ.ศ. ๒๓๐๙ และ
หลักฐานในพงสาวดารกรุงสยาม ซึ่งเขียนถึงเมืองปะทิว
ไว้อย่างชัดเจน

ต่อมาในสมัยกรุงธนบุรี พ.ศ. ๒๓๑๒ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชรับสั่งให้เจ้าพระยาจักรี (แขก) เป็น
แม่ทัพ พระยาขมราช พระยาศรีพิพัฒน์ พระยาพิชัยราชา
พระยาเพชรบุรี ถือพล ๕๐๐๐ ยกกองทัพลงมาปราบก๊ก

เจ้าพระยานคร โดยเป็นทัพบก ส่วนพระเจ้าตากสิน ยกมาเป็นทัพเรือ กองทัพบกยกทัพผ่านเมืองปะทิว เจ้าเมืองปะทิวตลอดจนผู้คนแตกตื่นหลบหนีเข้าป่า (ไม่ทราบว่าเป็นเจ้าเมืองปะทิวเป็นใคร)

มีชาวเมืองปะทิวคนหนึ่งชื่อ นายมัน คุมผู้คน จำนวนหนึ่งเข้ามาสวามิภักดิ์ และขอเข้าร่วมกองทัพ ไปตีเมืองนครด้วย นายมันมีความดีความชอบ จึงโปรดเกล้าฯ ให้เป็นเจ้าเมืองชุมพร มีบรรดาศักดิ์ เป็นพระชุมพร หรือเรียกกันว่า พระชุมพรมัน ส่วนเจ้าเมืองปะทิวชื่อ ครุฑ ไม่ทราบบรรดาศักดิ์ เป็นเจ้าเมืองปะทิวอยู่ระหว่าง พ.ศ. ๒๓๑๓ ถึง พ.ศ. ๒๓๓๕

ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ เมืองปะทิว เป็นหัวเมืองชั้นจัตวาขึ้นต่อเมืองชุมพร ซึ่งเป็นหัวเมืองชั้นตรี มีหลักฐานในยุครัตนโกสินทร์ว่า เจ้าเมืองปะทิว มีบรรดาศักดิ์เป็น พระปะทิวบ้าง หลวงปะทิวบ้าง แต่มีราชทินนามอย่างไรไม่มีใครทราบ และไม่ได้นับถือไว้เป็นหลักฐาน รู้เพียงว่าผู้ได้ขึ้นเป็นเจ้าเมือง คนต่อมาชื่อ ยัง เป็นเจ้าเมืองปะทิวระหว่าง พ.ศ. ๒๓๔๐

ถึง พ.ศ.๒๓๗๕ หลังจากนั้นอีก ๕ ปี ไม่ทราบว่ามีใครได้เป็นเจ้าเมืองปะทิวบ้าง ต่อมา พ.ศ.๒๓๘๔ ถึง พ.ศ.๒๔๓๕ พระปะทิวขุนทอง ได้ขึ้นปกครองเมืองปะทิวในสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ พ.ศ.๒๔๒๘ ได้เกิดอภัยพิบัติหวัควายขึ้นตามหัวเมืองต่าง ๆ ทางปักษ์ใต้ตั้งแต่เมืองกำนิตนพคุณ เมืองปะทิว เมืองชุมพร เมืองหลังสวน เมืองไชยา เมืองกาญจนดิษฐ์ พระองค์ได้ทรงแต่งตั้งให้พระสุริยภักดี เป็นผู้ปราบ

พ.ศ.๒๔๓๓ (ร.ศ. ๑๐๕) พระพุทธเจ้าหลวง รัชกาลที่ ๕ เสด็จประพาสแหลมมลายู ทรงจอดเรือทอดสมอในอ่าวทุ่งมหา คาดว่าคงไม่ได้เสด็จขึ้นฝั่งในหนังสือเสด็จประพาสแหลมมลายู (พระราชหัตถเลขา) หน้า ๘๖ เขียนถึงเมืองปะทิวว่า “วันที่ ๑๕ เป็นวันพักจ่ายช้าง เตรียมการที่จะเดินทาง ช้างที่จะเป็นพาหนะมาถึงพร้อมกันแล้ว คือช้างเมืองชุมพร ปะทิว ทำนะ ๓๐ ช้าง ช้างเมืองไชยา ๒๐ เมืองระนอง ๕๐ เมืองหลังสวน ๕ เมืองนครศรีธรรมราช ๓๐ เป็นพอใช้ไม่ขัดขวางอันใด”

มีอีกตอนหนึ่งเขียนว่า “วันที่ ๑๗ พอสว่าง ออกเรือจะไปคูบ้านใต้ ซึ่งเป็นบ้านใหญ่ในเกาะพะงัน มีเรือนประมาณ ๓๐๐ หลัง ลมจัดทอดสมอไม่ได้ ต้องเลยไปเกาะสมุย ทอดที่อ่าวแม่น้ำค้ำด้านตะวันออก ถึงเวลาเช้า ๒ โมงเศษ ๔ โมงเช้าขึ้นบกมีโรงจินท่าทาง คล้ายกันกับอ่าวหน้าค่าย แต่ที่นี่มีมะพร้าวน้อยกว่า” คำว่าอ่าวหน้าค่าย น่าจะหมายถึงอ่าวทุ่งมหา อย่างที่บอกแล้วว่าบ้านทุ่งมหา สมัยก่อนนั้นมีคนจีนอาศัยเป็นจำนวนมาก จึงมีโรงจินเช่นเดียวกัน

มีอีกตอนหนึ่งที่เขียนถึงเมืองปะทิวว่า “แม่น้ำที่ขึ้นมานี้เรียกว่า คลองท่าตะเภา เรือค้าขายในฤดูแล้งไปได้เพียงท่าชะะ ไปในแขวงกำเนิดนพคุณ แยกซ้ายเรียกกรับร่อ ไปชนเขาที่ เมืองกระ ลำน้ำอีกทางหนึ่งเรียก คลองชุมพร ปากออกอ่าวเรียกบ้านทุ่งคา ปลายไปที่ท่าสามแดนเมืองกระ ปลายไปเป็นวอเตอร์เชด ตรงกับคลองกะลี้ หรือกะลิก ไหลลงคนละฝ่าย สินค้าที่ล่องตามน้ำมีแต่หวาย บ้านท่าชะะขึ้นไปถึงตำบลตาเงาะ แล้วถึงป่าตะเอยังเป็นแขวง เมืองปะทิว ขึ้นเมืองชุมพร”

จะขอกล่าวถึงเจ้าเมืองปะทิวคนสุดท้ายที่ชื่อ “พระปะทิวขุนทอง” ท่านขึ้นปกครองเมืองปะทิว ระหว่าง พ.ศ.๒๓๘๔ - ๒๔๓๕ รวมเป็นเวลา ๕๕ ปี นับว่า นานพอสมควร แต่เราไม่ทราบประวัติของท่านแม้แต่ นิดเดียว ไม่มีจารึก หรือหลักฐานทางวัตถุที่พอจะทราบ ได้ ทั้งนี้ น่าจะเกิดจากลมพายุที่กวาดทุกสิ่งทุกอย่าง หายไปหมดรวมทั้งศาลว่าการเมืองปะทิว ที่บ้านท่าเสม็ด ข้าพเจ้าได้สอบถามบิดา (ลาก ใยอุบล) ปัจจุบันอายุ ๘๔ ปี ว่ารู้เรื่องเกี่ยวกับพระปะทิวขุนทองบ้างหรือไม่ บิดาของข้าพเจ้าตอบว่า ไม่รู้เรื่องเลย แต่บิดาได้เล่าถึง ขุนเรือง ธรรมรงค์ ซึ่งรับราชการอยู่ในเมืองปะทิว มีตำแหน่งหน้าที่คือตัดสินคดีความ และควบคุมนักโทษ ขุนเรือง ธรรมรงค์ มีบรรดาศักดิ์เป็น พระธรรมรงค์ หมายถึงผู้ดำรงความเที่ยงธรรม บุคคลผู้นี้คือต้นตระกูล เรื่องธำรงค์ ยืนยันว่าเมื่อก่อนสะกดว่า ธรรม ในสมัย ต่อมาจึงเปลี่ยนเป็น ธำ ขุนเรือง มีบุตร ๒ คน ชื่อ กลับ และ หยิด ทวดกลับมีภรรยาชื่อสุ่ม มีบุตรทั้งหมด ๕ คน คือ ๑ เขย ๒ สอน ๓ สงฆ์ ๔ มูล ๕ เปี่ยม ส่วนทวดหยิด

ซึ่งเป็นบุตรคนที่ ๒ ของขุนเรืองมาได้แม่ทวดเอี่ยม เป็นภรรยา มีบุตรทั้งหมด ๖ คน คือ ๑ ป่าน ๒ เลข ๓ ฟุ้ง ๔ หนู ๕ จาง ๖ ชิน บุตรคนที่ ๒ ของทวดหยิด ชื่อเลข ก็คือย่าของข้าพเจ้านั่นเอง ถ้าคำนวณจาก ยุคขุนเรือง ถึงปัจจุบันนี้ประมาณว่าสี่ช่วงอายุคน จึงคาดว่า ขุนเรือง ธรรมรงค์ น่าจะเข้ารับราชการ ในสมัยของ พระปะทิวขุนทอง นอกจากนั้นยังมี ขุนทิพย์อักษร ก็ น่าจะรับราชการอยู่ในเมืองปะทิว เช่นเดียวกัน บุคคลผู้นี้คือ ต้นตระกูลทิพย์อักษร แต่ไม่แน่ใจว่ารับราชการ ในช่วงไหน ขุนทิพย์อักษร ก็คือบิดาของหลวงพ่อรุ่ง วัฒนาแหวน นั่นเอง

ต่อมา ได้ประกาศยุบเมืองปะทิว เป็นอำเภอปะทิว ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. ๑๐๖ หลังจากนั้น พ.ศ. ๒๔๓๕ พระพุทธเจ้าหลวงรัชกาลที่ ๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ท่านพระยาดำรงสุจริต เป็นข้าหลวงเทศาภิบาลสำเร็จราชการมณฑลชุมพร และได้ขอพระบรมราชานุญาตให้ หลวงพรหมสุภาเพ่งกลาง

(ทรัพย์ จินดาพรหม) มารับราชการในหน้าที่นายอำเภอปะทิว ท่านคือต้นตระกูลจินดาพรหมในปัจจุบันนี้

ท่านเป็นนายอำเภออยู่ได้ปีเดียว พอขึ้นปี พ.ศ. ๒๔๔๐ ได้เกิดพายุใหญ่พัดทำให้บ้านเรือน ร้านค้า และศาลว่าการอำเภอปะทิว ได้รับความเสียหายอย่างหนัก หลวงพรหมสุภา จึงย้ายอำเภอปะทิวที่บ้านหน้าค่าย และเป็นเมืองเก่ามาอย่างน้อยสมัยอยุธยาเป็นราชธานี ไปตั้งที่บ้านท่ากรวด ตำบลบางสน ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๗๒ เกิดพายุพัดจนที่ว่าการอำเภอได้รับความเสียหาย จึงย้ายมาตั้งที่คอนตาเถร หมู่ที่ ๗ ตำบล บางสน

ข้าพเจ้ามีความเห็นว่า เหตุผลที่หลวงพรหมสุภา ย้ายอำเภอปะทิวที่บ้านหน้าค่ายไปก็เพราะว่า

๑. พายุ ที่ทำความเสียหายอย่างมาก

๒. เมื่อได้มีการสร้างทางรถไฟสายใต้ ทำให้เมือง ปะทิว ซึ่งเป็นเมืองท่า ที่ต้องอาศัยการค้าจากทางทะเลหมด ความสำคัญลงไป

หลวงพรหมสุภา เดิมชื่อนายทรัพย์ จินดาพรหม หลังจากที่ท่านได้เกษียณอายุราชการไปแล้ว ท่านได้

ประวัติเมืองปะทิว

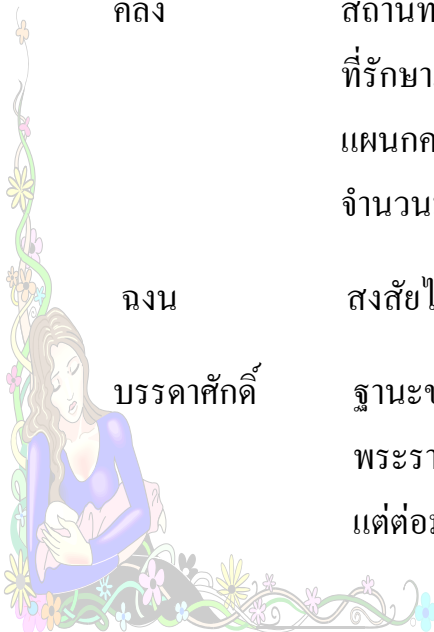

๓๓

สร้างบ้าน ทำสวน อยู่ที่บ้านท่าม่วง หมู่ที่ ๒ ตำบลชุมโค
อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ในบั้นปลายชีวิตของท่าน
ท่านบวชอยู่ ณ วัดท่าม่วง ตำบลชุมโค อำเภอปะทิว
จังหวัดชุมพร

คำศัพท์จากเรื่อง

กระท่อม	เรือนเล็ก ๆ ทำพออยู่ได้
กลีกรรม	การทำนา การเพาะปลูก การทำไร่ไถนา การเลี้ยงสัตว์
เครื่องบงสรวง	สิ่งของที่ใช้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตามความเชื่อ
คลัง	สถานที่เก็บทรัพย์สินสมบัติของหลวง ที่รักษาและรับจ่ายเงินหลวง เช่น แผนกคลัง, สถานที่เก็บรักษาของ จำนวนมาก เช่น คลังวัสดุ
จน	สงสัยไม่แน่ใจ แคลงใจ
บรรดาศักดิ์	ฐานะของขุนนางซึ่งได้รับ พระราชทานเนื่องจากตำแหน่ง แต่ต่อมาไม่เนื่องจากตำแหน่งก็มี

ประวัติเมืองปะทิว

๓๕

โบราณ มีมาแล้วช้านาน เก่าก่อน เช่น
อักษรโบราณ แพทย์แผนโบราณ
โบราณวัตถุ สิ่งของโบราณที่เคลื่อนที่ได้
เช่นพระพุทธรูป เทวรูป ศิลาจารึก
มีอายุเก่ากว่า ๑๐๐ ปีขึ้นไป

โบราณสถาน สิ่งที่เคลื่อนที่ไม่ได้ เช่น โบสถ์
วิหาร วัง มีอายุเก่ากว่า ๑๐๐ ปีขึ้นไป

ปรากฏ ลำแสงออกมาให้เห็น

ปักชำได้ ภาคได้

ฝัน ชื่อไม้ล้มลุกชนิด
papaver somniferum Lin
ยางซึ่งกริดจากผล นำมาเคี้ยวให้
เหนียว ใช้ทำยาได้

ประวัติเมืองปะทิว

๔๐

พงศาวดาร	เรื่องราวของเหตุการณ์เกี่ยวกับ ประเทศชาติหรือพระมหากษัตริย์ผู้ เป็นประมุขของ ประเทศชาตินั้น
พ่อหลักเมือง	ชายผู้ทำพิธีตั้งเสาหลักเมือง
พิสูจน์	บ่งชี้แจงให้เห็นเหตุผล แสดงให้เห็นจริง
มรดก	ทรัพย์สินของผู้ตาย ที่ตกทอดแก่ทายาท
แม่สื่อเมือง	หญิงที่ได้ตำแหน่งสูงสุดในพิธีตั้ง หลักเมือง
แม่หลักเมือง	หญิงที่ต้องร่วมพิธีตั้งเสาหลักเมือง ราชธานี พระราชวัง เมืองหลวง ราชวัง
เรือใบ	เรือที่มีใบสำหรับรับลมเพื่อเคลื่อน เรือไป

ประวัติเมืองปะทิว

๔๑

เรือสำเภา	ชื่อเรือเดินทะเลชนิดหนึ่งแบบจีน แล่นด้วยใบ
โรมัน	ชื่อชนชาวยุโรปครั้งโบราณพวกหนึ่ง
สถิต	อยู่ ยืนอยู่ ตั้งอยู่
stupajediy	สิ่งก่อสร้างที่บรรจุพระธาตุหรือสิ่ง อื่น ๆ เพื่อสักการบูชา มีรูปคล้ายเจดีย์
swamigat	ยอมตน หรือยอมมอบตนอยู่ใต้อำนาจ
สังเว	บวงสรวง เช่น สรวง
สันนิษฐาน	ลงความเห็นเป็นการคาดคะเนไว้ก่อน
หลักเมือง	เสาที่ปักไว้เป็นเครื่องหมายว่า สถานที่นั้นมีการสร้างเมือง
แหล่ง	ที่อยู่ ที่ว่าง บริเวณ ศูนย์รวม บ่อเกิด

ประวัติเมืองปะทิว

- อาถรรพ์ การทำพิธีป้องกันอันตรายต่าง ๆ
ตามพิธีพราหมณ์ เช่น ทำพิธีฝังเสา
เรียกว่าฝังอาถรรพ์
- อารยธรรม ความเจริญด้วยขนบธรรมเนียมอันดี
ธรรมอันดีงาม

แบบฝึกหัด

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย (X) ทับตัวอักษร ก ข คง ที่เป็นคำตอบที่ถูกที่สุดเพียงคำตอบเดียวโดยทำ ในกระดาษคำตอบ

ใช้ข้อความข้างล่างนี้ตอบคำถามข้อ ๑-๒

“เมืองชุมพรของเราเป็นเมืองหน้าด่านของเมือง ปักษ์ใต้ พม่าได้ยกทัพมารบจนอยู่เสมอ ถ้าพม่ายก ทัพเข้ามาตีเมือง พม่ามีเรือพลมาน้อยก็พอจะสู้รบกับพม่า ไหว ถ้าพม่ายกพลมามากเราก็ต้องแพ้เขา และจะตก ทุกข์ลำบากกับการหลบหนี จึงได้คิดสร้างเมืองลับ เอาไว้เพื่อจะได้หลบซ่อนในเวลาที่ยกทัพมาตี พม่าได้ พม่าได้พลมากเหลือกำลังที่เราจะสู้ได้ ท่านจึงได้จัดหาทหาร และชาวเมืองชุมพรรวมกันออกหาสถานที่ให้”

๑. ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นสิ่งใดได้ชัดเจนที่สุด
- ก. คนไทยรักความสงบ
 - ข. ชาวเมืองชุมพรต้องหนีพม่าอยู่บ่อยๆ
 - ค. พม่าเข้ามารบกวนเมืองชุมพรอยู่บ่อยครั้ง
 - ง. พม่ามาตีเมืองชุมพรได้ชัยชนะกลับไปทุกครั้ง

๒. ข้อความข้างต้นด้วยเหตุผลใดต้องหาเมืองลับเอาไว้
- ก. เตรียมไว้สำหรับการย้ายเมือง
 - ข. สำหรับเก็บอาวุธไว้ต่อสู้กับพม่า
 - ค. เจ้าเมืองต้องการเปลี่ยนบรรยากาศ
 - ง. ให้ชาวเมืองหลบซ่อนพม่ายามคับขัน

๓. ข้อใดกล่าวถึงสถานที่ที่ใช้ซื้อขายและแลกเปลี่ยน
สินค้าไม่ถูกต้อง

- ก. บ้านท่าเสม็ด เป็นท่าเรือค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้า
- ข. บ้านนาโหนดเป็นแหล่งค้าขายและแลกเปลี่ยนสินค้า
- ค. คลองท่าโบสถ์มีเรือสินค้าเข้ามาจอดค้าขายกับชาวเมือง
- ง. ท่าขุนยาน่าจะเป็นอ่าวมาก่อน และมีเรือสินค้า
ทอดสมอค้าขาย

๔. ข้อใดไม่ได้ชี้ให้เห็นวัฒนธรรมผู้คนในสมัยเมืองปะทิว

- ก. วัฒนธรรมตลกที่บ้านบางคว้น
- ข. ประเพณีชักพระในอ่าวทุ่งมหา
- ค. งานประเพณีขึ้นเขาวัดหน้าค่าย
- ง. ประเพณีไหว้พระจันทร์ของชาวจีน

ใช้ข้อความข้างล่างนี้ตอบคำถามข้อ ๕-๖

“วันที่๑๗พอสว่างออกเรือจะไปดูบ้านใต้ ซึ่งเป็นบ้านใหญ่ในเกาะพะงัน มีเรือนประมาณ ๓๐๐ หลัง ลมจัดทอดสมอไม่ได้ต้องเลยไปเกาะสมุย ทอดที่อ่าวแม่น้ำด้านตะวันออก ถึงเวลาเช้า ๒ โมงเศษ ๔ โมงเช้า ขึ้นบกมีโรงจินท่าทางคล้ายกับอ่าวหน้าค่าย แต่ที่นี่มีมะพร้าวน้อยกว่า”

๕. ผู้เขียนยกข้อความข้างต้นให้เห็นสาระสำคัญอะไร

ก. เกาะสมุยคล้ายอ่าวหน้าค่าย

ข. รัชกาลที่๕ เคยเสด็จมาอ่าวหน้าค่ายจริง

ค. รัชกาลที่๕ เสด็จประพาสสถานที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ

ง. เพื่อยืนยันว่าเมืองปะทิวเคยเป็นเมืองรุ่งเรืองมาก่อน

๖. จากข้อความข้างต้น ข้อใดไม่ใช่ข้อเท็จจริง

- ก. เรือทอดสมอหน้าอ่าวเกาะพะงันไม่ได้
- ข. เกาะสมุยมีมะพร้าวมากกว่าอ่าวหน้าค่าย
- ค. เรือต้องเลยไปทอดสมอหน้าอ่าวเกาะสมุย
- ง. หน้าอ่าวเกาะสมุยมีโรงจั่นคล้ายอ่าวหน้าค่าย

ใช้ข้อความข้างล่างนี้ตอบคำถามข้อ ๓-๘

“ขุนอิน ครองเมืองแพน มีน้องสาวชื่อนางฟ้า อยู่เรือน ทั้งคู่ยังไม่มีคู่ครอง น้องสาวได้กล่าวถึงชื่อนางกวัก หรือนางกวักทองมา ลูกสาวคนเดียวของ ขุนเขาเขียวและนางขวัญทองมาเจ้าเมืองอิน ว่าสวยงาม ขุนอินจึงทำตัวเป็นขอมคือผู้มีความรู้ไปเที่ยว ได้พบนางกับเพื่อนสาวอาบเล่นน้ำริมบึงใหญ่ ขุนอินจึงมุดลงไป โผล่จับตัวได้ เกิดรักกัน เพื่อน ๆ สาวก็รู้จึงหลบไป”

๓. “ทำตัวเป็นขอม” มีความหมายว่าอย่างไร

- ก. ดำเนินไปได้
- ข. แต่งตัวเหมือนขอม
- ค. ปรากฏตัวได้อย่างรวดเร็ว
- ง. การท่องเที่ยวของผู้มีความรู้

๘. จากข้อความข้างต้น การได้ยินคำเล่าลือเรื่องความ
งาม จนเกิดเรื่องราวขึ้น นึกถึงวรรณคดีเรื่องใด

- ก. อิเหนา
- ข. พระอภัยมณี
- ค. ลิลิตพระลอ
- ง. ขุนช้างขุนแผน

ใช้ข้อความข้างล่างนี้ตอบคำถามข้อ ๕- ๑๐

“ขุนเขาเขียวพาพรรคพวกตามมา พบกันแล้ว ต่างถือท่อนไม้เข้าสู้กัน เมื่อขุนเขาเขียวเสียท่า ขุนอินเงื้อมท่อนไม้จะฟาด นางกวักร้องว่าอย่าฆ่าพ่อขุนอินก็ยังไว้ ครั้นขุนเขาเขียวได้ท่า จึงเงื้อมท่อนไม้จะฟาด นางกวักร้องว่าอย่าฆ่าพี่ ขุนเขาเขียวยังมือไว้ร้องถามลูกว่า มึงได้พี่แล้วหรือ นางรับว่าได้หลายครั้งแล้ว ทั้งคู่เข้าไปก้มไห้ ขุนเขาเขียวรับขุนอินเป็นลูกโดยตั้งชื่อให้ว่า ขุนอินเขาเขียว

๕. จากข้อความ ข้อใดกล่าวถึงอุปนิสัยของขุนเขาเขียว ได้เด่นชัดที่สุด

- ก. รู้จักการให้อภัย
- ข. หวานอมขมกลืน
- ค. กลืนไม่เข้าคายไม่ออก
- ง. ถือคติแพ้เป็นพระ ชนะเป็นมาร

๑๐. จากข้อความข้างต้น ลักษณะนิสัยของนางกวักตรงกับข้อใด

- ก. สมานฉันท์
- ข. ยุแหยงตะแคงรู้ว
- ค. ขาดความกตัญญู
- ง. เห็นกงจักรเป็นดอกบัว

๑๑. ภัยธรรมชาติที่เมืองปะทิวได้รับแต่ครั้งอดีตเป็นเหตุให้ย้ายเมืองเกิดจากอะไร

- ก. อุทกภัย
- ข. วาตภัย
- ค. อัคคีภัย
- ง. แผ่นดินไหว

๑๒. หลวงพรหมสุภาได้รับราชการเป็นนายอำเภอเพราะ
ได้รับพระบรมราชานุญาตจากบุคคลใด

ก. รัชกาลที่ ๕

ข. รัชกาลที่ ๔

ค. รัชกาลที่ ๓

ง. รัชกาลที่ ๒

๑๓. ข้อใดกล่าวถึงลักษณะภูมิประเทศเมืองปะทิวไม่
ถูกต้อง

ก. สูงกว่าระดับน้ำทะเลเล็กน้อย

ข. เหมาะกับการใช้ต่อสู้กับพม่า

ค. อ่าวมีลักษณะโค้งเป็นวงพระจันทร์

ง. มีเกาะยาวติดต่อกันเป็นแถวใช้กำบังลมได้

ใช้ข้อความข้างล่างนี้ตอบคำถามข้อ ๑๔

ปัจจุบันได้มีการขุดพบถ้วยลายครามมีอักษรจีนที่บริเวณท่าขุนยาเป็นจำนวนมากและบริเวณบ้านบางด้วนที่คลองสาขานี้ไหลผ่าน มีวัดโบราณอยู่วัดหนึ่ง ปัจจุบันมีเนินดินเป็นซากสถูปเจดีย์ยังปรากฏอยู่ นอกจากนั้นบริเวณคลองโบสถ์ ซึ่งปัจจุบันกลายเป็นสภาพเป็นอ่างเก็บน้ำไปแล้ว ได้มีการขุดพบเงินอีแปะ และขวดเหล้าโรมัน แต่น่าเสียดายข้าพเจ้าได้ทำหายไปแล้ว

๑๔. จากข้อความ ข้อใดไม่ใช่ข้อเท็จจริงยืนยันว่าเมืองปะทิวเคยเป็นเมืองอารยธรรมมาก่อน
- ก. พบถ้วยลายครามที่ท่าขุนยา
 - ข. เจอโอ่งดินเผาที่คลองท่าเสม็ด
 - ค. พบขวดเหล้าโรมันที่คลองโบสถ์
 - ง. พบซากสถูปเจดีย์โบราณที่บ้านบางด้วน

๑๕. คลังเก็บข้าวเปลือกของเมืองปะทิวตามคำบอก
เล่าผู้เฒ่าผู้แก่อยู่ที่ใด

ก. บ้านคอนสัก

ข. บ้านนาโหนด

ค. บ้านคอนสัก

ง. บ้านบางด้วน

ประวัติเมืองปะทิว

๑

กิจกรรมเสนอแนะ

ให้นักเรียนไปศึกษาอำเภอหน้าค่ายบริเวณ
ศาลหลักเมือง แล้วให้นักเรียนวาดภาพสิ่งประทับใจ
และเขียนบรรยาย จำนวน ๑ หน้ากระดาษ

บรรณานุกรม

จันทร์จิรายุ รัชนี, หม่อมเจ้า. อาณาจักรศรีวิชัยที่
ไชยา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: เจริญรัฐ
การพิมพ์, ๒๕๓๕.

ราชกวี, พระ. พุทธศาสนสุพรรณภูมิปกรณ ราชบุรี
วัตถุถกตา ตำนานเมืองขุนไทย. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน
พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖.
อำเภอปะทิว, ๑๐๐ ปี อำเภอปะทิว. ชุมพร : ชุมพร
การพิมพ์, ๒๕๔๐.

โบราณคดีและพิพิธภัณฑที่ ๑๑ นครศรีธรรมราช,
สำนักงาน. คู่มือ โครงการ
อบรมจัดตั้งอาสาสมัครท้องถิ่นในการดูแลรักษา
โบราณสถาน จังหวัดชุมพร. ๒๕๓๕.
(อัดสำเนา)